

Helena LISICKÁ

VÁNOČNÍ TRIPTICH

Jazykové úpravy Jaroslava Rezsypalové, 1991

I. část

Stromečko, koleda!

II. část

Marije, panna čestá

III. část

Koledníci děl

- I. Stromečko, koleda
 II. Marija, panna čestá
 III. Kolednice dó

I. část

rekvizity: stromeček/Králenkv/	chvojka/Slaměnkv/
ošatka s jablíčky	koš na koledu
hrnek	hůl s hvězdou
džbáněk	hůl se zvonky
	hrnek s penízky

1. úvodem 3x zatroubit na kravský roh/kdo?/

dívčí zavolání na prázdném jevišti /Stromečko, stromečko, koleda!/
 2. Na vánoce.... přicházejí Králenkv se stromečkem a Slaměnkv s chvojkou,

na jevišti vytvoří jednu řadu čelem do hlediště, na začátku je dívka se stromečkem, na konci s chvojkou

3. říkání i čase pravděpodobně zůstanou v tomto postavení jako obraz, pevně stanovený postoj, držení těla i směr hlavy

4. Bode zema tato koleda má tři sloky, zástup dívek se dá do pohybu pravděpodobně jedna část za stromečkem, druhá za chvojkou, vytvářejí kola, vzájemně se podcházejí a to tak, aby do konce třetí sloky se dostaly Králenky do základního postavení, pravděpodobně řady poblíž horizontu.

5. Cink cink je akcí Slaměnek/dívka s chvojkou zůstává stát na konci Králenek/, které zaplňují celé jeviště. Na slova Cink.... se všechny dívky otáčejí za pravou rukou, i Králenky vzadu v řadě

6. Anđěl Páně Králenkv říkají, Slaměnkv napřed jednotlivě, pak společně sánkují, až po tu velkou hromadu, kdy mají možnost vstát a dostat se do základního postavení při dalším říkání

7. Stromečko! říká jedna králenka, možná ta, co nese stromeček, aby udrželo pohyb všechny dívky na další koledě.

8. Dva strnadi pohyb na jevišti by se měl stupňovat/ 1x, 2x, 3x/ a pak společné kroky, anebo využít stromečku a chvojky středo.

14. říkání

Neso, neso vodo o vánočním hodo
 před vrata na drneček na zelené trávniček.
 Vodo, vodičko stodená, neso tě dobro večerečko,
 pověz te mně pravdo pravdóci, co se tě ptat bodo.
 Gde se dostano, na keró strano?
 Gde muj milé dnes, ozve se mně pes?
 Ešle na mně mesli a jak o mně směšli,
 vezne-le si mně nebo né, na keré straně je?
 Ať tam bóchá nebo seká, tróbi nebo piská,
 střili nebo práská, řeže nebo práská,
 ve mléně-le mele, odpověz mě směle!
 Vodo, vodičko stodená!

x x

15. /zpívaná část/ Hé hé, koleda, hé, koleda, koleda!

říkání

Kohótko, kohótko, zakokrhé!
 Moža-le dostanp, vědět mně dé!
 Slipečke, slipečke, ve nechte kďákání!
 Nekazte, nekazte mně vdávání!

/zpívaná část/ Hé hé, koleda, hé, koleda, koleda!

říkání

Dě ti pámbu dobré večir, zlatá naše stodánko!
 Neso tě od večere teho trocho drobátka,
 abes dávala vodičko čestó a nigdá nevesechala!

/zpívaná část/ Hé hé, koleda, hé, koleda, koleda!

x x

zvolání

Stromečko, stromečko, dobré večir!!!

x x

Kones I.části

II. část

Marija, panna čestá sene porodila

1. úvodem/pastýřský roh/

2. zpívaná koleda

Stoji kosteliček na vysoké hoře
 a v tom kosteličko bramborovy dveře/hé, koleda, koleda!
 Za tems dveřma tře panke stojijó,
 zeptáte se jich, jak keré říkajó,/hé, koleda, koleda!/
 Té první říkajó Maři Majdalena,
 té druhé říkajó Kateřena,/hé, koleda, koleda!/
 Té třetí říkajó všeho světa máti,
 ta nám sléčila všem koledě čáti,
 po troničko po zlatym, po koláčo rohatym.

x x x

3. zpívaná koleda

/Šla ^{jest} ~~jest~~ Marija, šla ^{jest} ~~jest~~ do ráje, / /potkal jo tam anděl Páně./
 /Gde deš, Marija? Nedondeš!// ^{Těžko} Čese pod svym srcem neseš!/
 /A Marija nevěřela, // přece do ráje vkročela./
 /Sotva ten prah překročela, // hned o nocleh zaprosela./
 /Žádný ti lužko nedáme, // komore žádný nemáme./
 /Máme jen malé chliveček, // co je ovázané osilek./
 /Jak Marija tam vkročela, // hned senečka porodila./
 /Podé mně, Jozef, plenčičko, // ať zavinu to maličky,/
 /Dež senečka zavinola, // na čeličko poléčila./

x x x

4. zpívaná koleda

Na nebesách hvězdička vechází, že se nám narodil sen Boží!
 Narodil se ve velké chodobě, neměl než dva anděličke pře sobě.
 Ti anděli překrásně zpívali, dež maly diťátko vitale.
 Spite, hospodáři, nebo nespíte? Take nám koleda dáváte!
 Panenka Marija kázala, abe se nám koleda dávala.

x x x

5. zpívaná koleda

O kamen stála, pěkná se zdála, aleluja zdrávas Marija!
 Dež se omela, bela pěkně bílá, aleluja zdrávas Marija!
 Dež se zapletla jako ruža bela, aleluja zdrávas Marija!

x x x

6. zpívaná koleda

Veletěla sojka z drohé strane hájka,
 pásle só tam pastuškové, jedle kašo z hrnka.
 Přeletěl k nim anděl, abe jim pověděl,
 že se Kristus Pán narodil, abe každé věděl.
 Me zme ešče maly, ráde be zme brale,
 koledičko na ročečko, debeste nám dale.
 Dež nám nic nedáte, tož ohlidáte,
 všecke hrnce vám rozkločem, co v polece máte.
 To maly diťátko, to be se chovalo,
 po troničko na ročečko rádo be dostalo.

x x x

7. říkání

Lilija, lilija, lilijátko,
přerozkošné naše pacholátko!

x x

8. říkání

Panimámo, prosim vás,
nehněvéte se na nás,
že zme došle na koledo
přes záměte po tym sněho,
s málem se spokojime
a ešče vám zazpíváme.

x x

9. zpívaná koleda

Na vánoce, svaty noce,
na te hode zamrzale blata vode.
Jen ta jedna, jen ta jedna nezamrzle,
co Marija sena kópe.
Okópé ho, okópé ho, zavinoj ho!
Hali beli, senko milé!
Toto jest deň, toto jest deň!
Ten slavné deň, co se narodil Kristus Pán.

x x x

10. zpívaná koleda

Co to ten slaviček dnes kloče,
co to ta hrdlečka cokroje?
Aj, ta křepeleca, jak se tam ozévá
a všecke pastéře do Betléma svolává.
Co to ten holóbek dnes hóká,
že se to tak kolem rozlihá?
Aj, ta žežolenke jak se tam ozévá
a všechny pastéře do Betléma svolává.

x x x

11. zpívaná koleda

Sem pospěšte, ptáčátka, ptáčátka,
zpivěta ů diřátká!

Spi, spi, spi, spi, spi, spi,
náš Ježiško, spi!

Leť sem, milém slavičko, slavičko,
zpivé pěknó pěsničko!

Čiřéček prozpěvojo, cvrliká,
hrdlečka mo cokroje:

Spi, spi, spi, spi, spi, spi,
náš Ježiško, spi!

Žežolenka mo kuká, kuká, ~~kuká~~
a holóbek mo vrká:

Spi, spi, spi, spi, spi, spi,
náš Ježiško, spi!

Přeběhl sem zajiček, zajiček,
sedl si o jesleček.

Spi, spi, spi, spi, spi, spi,
náš Ježiško, spi!

A me mały panenke, panenke,
s něma zpivat budeme:

Spi, spi, spi, spi, spi, spi,
náš Ježiško, spi!

x x x

kones II.části

K Á N O Č N Í K O L E D A velkobesřecké chasé

1./zpívaná/ Koledníci dó, dó, koledovat božó.
 Leluja, zemo zelená! (*Maria, bílá lélujé!*)
 Před vrata stromek mladý ovoce on mívá.

~~2./zpívaná/~~ Aj, co nám ve dáte, milé hospodáři?
 Leluja, zemo zelená!
 Já vám nechestal dva bity tolárke zlaty.
 Aj, co nám ve dáte, panimámo zlatá?
 Leluja, zemo zelená!
 Já vám, chaso, dám vdolke pomazany medem.

Aj, co te nám dáš, přepěkné pacholko?
 Leluja, zemo zelená?
 Já vám, chaso, dám svůj prstýneček celé zlaté.

Aj, co te nám dáš, přepěkná děvečko?
 Leluja, zemo zelená!
 Já vám, chaso, dám svůj věneček zelené.

Aj, co te nám dáš, švarné pchunko?
 Leluja, zemo zelená!
 Já vám, chaso, dám dvě šňurečke červený.

Aj, co te nám dáš, švarná kravařko?
 Leluja, zemo zelená!
 Já vám, chaso, dám voňavé chlebišek zlaté.

2. /zpívaná/ Bel šil milé po cestičce,
ztratil zlaty rokavice, koleda!

Jeho milá, jak za nim šla,
tož te rokavice našla, koleda!

Vrať mě, milá, rokavice,
ať mně tak nezebó roke, koleda!

Já rokavice navrátim,
až slébiš, že tě neztratim, koleda!

Sele proso po rebniko,
štike jim ho zezobale, koleda!

Panenke kvití natrhale,
věnečke z nich ovíjete, koleda!

Zhuro, ptáci, do hobiček,
zvrcho, panenke, na věneček, koleda!

Keré dáme senečkovi
Šafránkovymo Franckovi, koleda!

Dáme mo ten krajíc chleba,
že mo néni dívke třeba, koleda!

Dáme mo ten polejové
úd Fanyнке Skřivánkové, koleda!

x x x

3. / říkadlo/

Hola hola hola hola, jož nám nastala koleda!
S radostó a veselostó pudeme po celé dědině.

x

4. /zpívaná/

Na vánoce dlóhy noce mužem se vespát.
Néni slešet vlašťoviček, než vātr fókāt.

Zafóké, věťričko, z Dunaja, ať nám snížek brzo roztaje,
ať se mužó zas kozenke na pastvo vehnat.

x x x

5./říkadlo/

Jede koza od Kozova podkuvakama křeše,
kohót za nó poskakoje, hřebeněm jo češe.
Dež se pěkně načesala, hobo sérem namazala
a ocas svůj séram a to belo a to belo
zrovna na Štědré deň.

x

6. /zpívaná/

Sedi pantáta na krajjo stola
o něho čepica sobolová,
pod tó čepicó tře dokáte:
Déte nám, pantáto, dež ste bohaté!

Déte nám, déte, máte-le dat,
je nám toť zema pod oknem stát.
Jeden je nahé, drohé bosé,
temo je něhuř, co nám koš nosi.

x x x

7./říkadlo/

Sviňa krká o rebnika,
déte, hospodeň, makovnika!
Dež nedáte makovnika,
pošlo na vás zlyho, vlka!
Vlk, vlk, vlk dělá na zem plk.

x

8./zpívaná/Koledníci!

O pulnoce co chcete o dvora?

Štědřeho večera!

Penimáma ščedrá bela,

hneď na Bětke zavalala:

Hé, Bětke, nah huro,

dé chase koledo!

Bětoška se otočela,

vzala koledo do kléna,

dala jim, dala jim

po jabko velekym

a po grošo šerokym.

x x x

9./řikadlo/

Penimámo z lóka, déte miso móke!

Nedáte-le, běda vám, celé ól vém poróchám!

x

10./zpívaná/

Vesely vánočni hođe, horni mlenář nemá vođe,

hé hé, koleda, ešče jedná koleda!

Ten zámecké mo zkazoje, že mo vođe zastavoje,

hé hé, koleda, ešče jedná kolečy!

Ten mostné mo připominá, že mo vođe dosti dódá,

hé hé, koleda, ešče jedná koleda!

x x x

11./řikadlo/

O mlenářo na roho visi mišek tvaroho,

gdo tém miškem zatočí, kačenko si vzit mosi.

x

12./ zpívaná/ Jede sedlák do leša, koleda,
spatřel sojko na dobo, koleda!
Popadl on polinko, koleda,
sojka spadla fuk dule, koleda!
Přeletěl tam špačiček, koleda,
dal si nalit žédliček, koleda!
Přeletěla pinkava, koleda,
všecko mo to vežhrala, koleda!
Přeletěl tam ze vse kos, koleda,
dal pinkavě dobné štos, koleda!

x x x

13./apívaná/ Prač bechme nebele veseli, dež nám všeci přejoj,
dostanem pivečko červený a po smrti nebe.
Peklo je deskame zabity, nesmí tam pacholek přijiti,
čerti sedláke poberó, dež pacholke sožojó.

x x x

14./říkadlo/ Já mám peněz dost,
o veverke dvě měrke,
o leške dva miške,
o zajica dva tisice,
já mám peněz na sta, na tisice
a mužo je měřet na měrece,
janom
jak cisař pán má od nich kliče.

x

15./zpívaná/ Nésó věči radovánke jako na vánoční svátke,
ořáške a jablěška dajó naše matička
a zelené stromeček ostrojijó tatiček.
Malovany jeslečke ovidíme, sestřečke!

x x x

16./zpívaná/ Ondrášo, Matóšo, viš-le, co se stalo?
V Betlémě seneček narodil se náhle,
ej ej ej ej, v Betlémě, ej ej ej je, na seně!
Vem dođe, hrá na ně a, do Betléma pospěš!

Dež k Betlému přendeš, poklono vzdé králo,
ej ej ej ej, v Betlémě, ej ej ej ej, na seně!
A potom mo vohrávé na te stary gajdel!

Až brynzo spravim, já ho take navščivim,
ej ej ej ej, v Betlémě, ej ej ej ej, na seně!
Doneso mo pár vajec, k temu brynze plné hrnec.

x x x

17./obřadní říkání/Vinšojem vám ščasny vánoční svátke a veselě Nové rok,
abeste se všeckyno dočkale napřesrok,
abeste měle pohanke až po hambálke,
rže od štita do štita,
pšeničke od hraničke po hraničke,
zemáko plny hromade,
sto kop ovsá ve stodole
a sto rénskéch v tobole,
ve chlivě pěkný dvě telátka,
v kolibce švarby dvě dičátka,
abe vám nigde nechebělo chlebička
a po smrti - fók do nebička!

x

18./zpívaná/
Hé hé, slóžel jeden mládeneček, hé hé, koleda!
Hé hé, na drohé rok nechtěl slóžet, hé hé, koleda!
Hé hé, veplácáte, hospodáři, hé hé, koleda!
Hé hé, šerokéma tolarama, hé hé, koleda!
Hé hé, přes černé les pospichale, hé hé, koleda!
Hé hé, tam milyno porubale, hé hé, koleda!
Hé hé, jak se milá dověděla, hé hé, koleda!
Hé hé, hned na to místo běžela, hé hé, koleda!
Hé hé, te kostečke pozbirala, hé hé, koleda!
Hé hé, tém kostečkám zvonit dala, hé hé, koleda!

x x x

19./zpívaná/

Pec se nám běli, koláču není, Dež je temo tak, děte nám patáki!
Hrnek od hracho, to je od stracho. Dež je temo tak, děte nám patáki!
Měřeco bobo, to nerád zobo, Dež je temo tak, děte nám patáki!
A pecen chleba, toho nám třeba. Dež je temo tak, děte nám patáki!
Hrnek od kaše, tá je jož naše. Dež je temo tak děte nám patáki!

x x x

20./zpívaná/ Ešle se nám zedaři ječmínka a chmelička,
pan staré nám naveři, napijem se pivečka!

Keré nám nic nechce dat, všecke peníze potratí,
dá mo pámbu staró babo, mosí s ňó sedávat v zado.

Dá mo pámbu staró babo motózame svázaná,
pod lavkó jo vebíje, staró metló překreje.

x x x

21./zpívaná/ Pod našém oknem pěkná zahrádka,
v té zahrádce sō dvě holóbátka.

Dvě holóbátka pěkný červený,
vem, Kačo, šátek, dé nám koledě!

Kačenka vzala bílé šátek,
dala do něho červených jablek.

Červených jablek take ořechu,
toť máte, chlepci, máte koledě!

x x x

22./zpívaná/

Ková senek, ková vrata, Ruža červená, ružáčka červená, lilium, fiala!

Te vrata sō ze stříbra, zuku zlata. -"-

Svitilo se po všem dvoře. -"-

V té komoře bily lože. -"-

Na tom lužku panna leži. -"-

Ta panna má zlaté prsten. -"-

Vtom prstenu tráva raste. -"-

Na té trávě chlapec pase. -"-

Pase na ni kozo bíló. -"-

Že pojedě za své míló. -"-

Prsten sejme, ji obejmě. -"-

Gdo ten prsten snimat bude? Raža červená, ružečka červená, lilium, fiala!

A gdo iné než mužj milé. -"-

Prsten si vzal, miló objal. -"-

x x x

23./zpívané/ Stojí hora, hora vesoká. Bela zema, bela zema, zema převeleká!

Na té hoře javorové stul. -"-

Na tym stole misa oříšku. -"-

Jez, muj milé, nevelam zobe! -"-

Ešle si te zobe velámeš... -"-

Te muj, te muj milé nebodeš! -"-

Na tym stolo misa smetane. -"-

Jez, muj milé, nepokap brade! -"-

Ešle te si brado pokapeš... -"-

Te muj, te muj milé nebodeš! -"-

x x x

24./zpívané/ Kolednici dó, dó,

koledovat bodó.

Leluja, zemo zelená!